

מבשר טוב

ס"ג

פרשת ואתחנן

תשפ"ב

ירושלים תובב"א

א.

פתיחת פרשת השבוע בתפילתו של משה רעיא מהימנא להיכנס לארץ ישראל, התפלל בה משה בלשון תחינה כנאמר "וְאַתְּחַנֵּן אֵל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר וְגו' אַתָּה הַחַלּוֹת לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת גְּדִלְךָ וְאֶת יָדְךָ הַחֲזִקָה וְגו' אֶעֱבְרָה נָא וְאַרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְגו' נִיאָמַר ה' אֵלֵי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דְּבַר אֵלֵי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה".

ורש"י על אתר כתב לבאר לשון תחנוניו של משה שאין זה אלא לשון של חנינם, וזה לשון רש"י: "אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם", ע"כ.

והנה מתנת חנם זו הגידו עליה בתנחומא (כי תשא כז) על הפסוק "הראני נא את כבודך": 'בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, הִרְאָה לוֹ [הקב"ה למשה] כָּל אוֹצְרוֹת שֶׁל מִתֵּן שְׁכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו. וְהוּא שׁוֹאֵל הָאוֹצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא. וְהוּא אוֹמֵר, שֶׁל עוֹשֵׂה צְדָקוֹת. וְהָאוֹצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁל בְּעָלֵי תוֹרָה. וְהָאוֹצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא, שֶׁל מְכַבְּדֵיהֶם. וְהוּא מִרְאֶה לוֹ אוֹצֵר גָּדוֹל מִכָּלֵם. הוּא אוֹמֵר, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָאוֹצֵר הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁל מִי. אוֹמֵר לוֹ, מִי שֵׁשׁ לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים, אֲנִי נוֹתֵן לוֹ מְשָׁכָרוֹ. וּמִי שֵׁשִׁין לוֹ, חָנָם אֲנִי עוֹשֶׂה וְנוֹתֵן לוֹ מִזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר וְחֲנִנִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֵי אֶת אֲשֶׁר אֶרְחַם", ע"כ.

ולאוצר זה מכוונים דברי רש"י הק' שביקש משה השפעת כניסתו לארץ ישראל מאוצר גדול זה.

ב.

עצם קיומו של אוצר זה צריך עיון וביאור, שהרי יסוד העולם כולו נברא רק משום שטבע הטוב להיטיב, והשי"ת הוא יסוד הטוב והחסד, וברצותו להשפיע טובו וחסדו על העולם, ברא עולם שבו יהיו מקבלי טובותיו וחסדיו, ולכן צמצם השי"ת צמצום אחר צמצום את אלוקותו בעולם, ויצר נבראים שיהא בהם דעת לקבל טוב וחסד, ולהם יוכל להשפיע טובו והשפעתיו. וזה יסוד הבריאה.

ברם, בכדי שתהיה הנתינה שלמה והטוב והחסד יינתנו במלוא ההטבה השייכת, לכן עשה השי"ת שבכדי לקבל הטוב והחסד, יהא האדם צריך לעבוד בשבילים, שהרי אין טובה שלמה בקבלת לחם חסד, ויתבייש האדם לקבל מתנת חנם, דמאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה כלשון גמרת ירושלמי (ערלה ו). ובכן התחכם השי"ת ועשה שטובת העולם הגשמית והרוחנית תהא רק באופן של מאמץ ועבודת כפיים, אם זה זריעת גרעיני פירות ועמל גידולם השקייתם וקצירתם, או ברוחניות בהתגברות המידות ועמל התורה ועיונה ושעבוד המח והלב לתפילה ולמעשים טובים וכדומה – כל אלו נועדו לתת לאדם הרגשה שעושה מעשיו בכדי לקבל תמורה ושכר, טובת העולם הזה והבא הוא משום שעשה פעולות שמביאים לו טובה זו.

וזה תוכן וסדר יצירת העולם הגשמי ועבודת תורה ומצוות הרוחניים כאשר מבואר כל זה בדברי הראשונים והקדמונים חז"ל הקדושים וזוהר הקדוש בכמה דוכתין. ורק אם מתאמץ האדם במעשיו בזה העולם, או שמתעלה על גופו ומזככו בתורה ומצוות כראוי, וזוכה להתקרב ולהתעלות בעבודת אלוקים, אזי יהא באמתחתו תשלום עבור

טובת העולם שברא השי"ת כדי להיטיב לברואיו. ואף הגוים שאין בהם תורה ומצוות, אבל טובת העולם תבוא רק אחר עבודתם עליה ולא בחנם, כי כך ניתנת הטובה בשלמותה בלא בושת קבלתה.

הנה כי כן אם תעירו ואת תעוררו את העבודה והיגיעה תקבלו מטוב העולם וברכותיו, אך מי זאת עולה מן המדבר לקבל חנם אהבת דודים וברכת עולמים מאוצר גדול אף שאין בידו תמורה ראויה לברכתו, הלא נגד טבע וסדר בריאת העולם הוא זה.

ומקרא מלא דיבר הכתוב "אם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם וְגו'" וגם להיפך "וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְגו'" וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם וְגו'", ונמצא מדרש זה תמוה לרבים, דודאי הקב"ה אינו וותרן ומי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ואי כדברי המדרש נמצא ששווא עמלו עושי מצות.

ג.

בעלותנו ההרהר ללקט דברי חכמים וחדותם, עומק משפטי אמת ותעלומות חכמה להבין בדברי המדרש, נקדים להביא דברי הרה"ק קדושת לוי זצוקללה"ה (תחילת הדרושים לפסח וכן בקדושה ה' לחנוכה בביאור מאמר חז"ל בכתובות (ה). גדולים מעשי ידי צדיקים ממעשה ידי הקב"ה, ועוד בכמה דוכתי) בביאור אופני השפעות הטובה בעולם, ותא אימא לך שכבר היה לעולמים ומצאנו בדברי הראשונים כמלאכים הענין הזה של נתינה בלא עשייה ופעולה מצד האדם, אלא חסד הבורא לעולם בחנם בלא טעם.

וכך הוא תוכן דבריו הקדושים בקדושת לוי, שחילוק יש בין שני מיני שפע שמוריד השי"ת לעולם, הדרך הראשון והפשוט הוא שפע של טובות וברכות שבאים על ידי מעשי התחתונים, שעולה ריח ניחוח ממעשה ידי ישראל, ועל ידם מתעורר אהבה ויורד שכר ושפע לעולם. והיינו כפי הנודע שמעשי המצוות משפיעים טובה וברכה לפי עניינם, שכל מצוה יש לה שפע ותיקון מיוחד שגורמת בעולם ומתקנת אותו ומורידה שפע עצום לפי ענין מצוה זו.

ודרך השנית להשפעת שפע לעולם הוא בחינת מעשה ידי הקב"ה שכבר מוכן שפעו של עולם מימים ימימה, כי השי"ת אוהב את העולמות ורוצה להשפיע עליהם טוב מבלעדי שיעוררו את השפע בעולם התחתון, כי הם חסדים קדומים שברא השי"ת את עולמו בחסד וברחמים והכין שפעו של טוב וברכה לעולם בלא שיעוררו את השפע מלמטה.

עד כאן תוכן דברי קודשו, ונמצאנו למדים ששפיר יש ענין שנקרא מתנת חנם, שמקבלים העולם שפע טוב וברכה והשפעה מבלי שיעשו בשבילה מאמץ ופעולה כלשהי, כי מעולם ברא השי"ת שפע טוב לעולם ומורידו לעולם מפאת טובתו. ועתה תגדל התמיהה, מה הוא אותו חסד וטובה שברא השי"ת ושמרו באוצרו להורידו בעת חפצו לעולם, הלא אית דין ואית דיין ומדוע יקבל העולם שפע בלי תמורה ועשייה.

ובאמת כהא לחמא עניא אכל העולם בעת בריאתו, שאז לא היו שום מעשים טובים או פעולות ועשיות בעולם שיוכלו לעורר ולפתוח את צינורות השפע והברכה אליו, אבל באין מליץ ישע לא היה שום אופן ודרך איך להביא טובה וברכה לעולם, שהרי חלק מבריאת העולם הוא בבריאתו והשפעת הטוב אליו, ולא שייך שיהיו בעולם מעשים ופעולות טובות קודם שיהא עולם כלל, ולכן בליט שום ברירה ודרך, הוצרך השי"ת להשפיע על העולם מאוצר מתנת חנם בלי מעשה ופעולה בתחתונים, אלא השפעה מלעילא בחסד ורחמים בחנם בלא מחיר.

אך גדולה מזו מצאנו דברים מחודשים שביאר כ"ק אא"ז הרה"ק משידלובצא זצוקללה"ה את לשון הפסוק בתהלים (לג, כב) "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך", שמבקשים עתה מהשי"ת שישפיע עלינו את אותה ההשפעה שהייתה בעת בריאת העולם, שירדה לתחתונים בלי מעשה ופעולה, והשפעה כזו אנו מבקשים שלא נצטרך להתאמץ בשבילה.

וזה לשון קדשו של אא"ז בספה"ק דברי בינה שמביא דברי אביו הקדוש משידלובצא זצוקללה"ה (פרשת תרומה עמו' קפ): "וכמו שאמר אאמו"ר ז"ל זי"ע יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך. יחלנו הוא לשון בריאה, היינו שתמשיך עלינו החסד כמו שהיה בעת ראשית הבריאה, שהיה רק מצד התעוררות הרצון העליון ברוך הוא, בלי שום התעוררות התחתונים, כמו כן יהיה חסדך עלינו גם עכשיו, עד כאן דבריו הקדושים", עכל"ק.

ונמצא, שעתה בזמן הזה מבקשים מהשי"ת שיהי חסדו עלינו עמו יחול שהיה לעולם משנות קדם בעת בריאתו, שאז ייחלה העולם לטובה בלי מעשה והתעוררות, וכמו שקיבל אדם הראשון עולם מלא ערוך מוכן ומתוקן לסעודה, כמו כן מבקשים היום כמו שייחלנו אז בעת הבריאה.

וזה חידוש גדול שאפשר לבקש מתנת חנם וחסד השי"ת שאין לו שום מחיר ותמורה, והלא יסוד הבריאה והעולם מוכרח לטוב שלם בלא נהמא דכיסופא, ואם מקבל בחנם, מתבייש ואין הטובה שלמה.

אתה הראית לדעת שיש אופן כזה של קבלת שפע בחנם בלא עשייה ותמורה, ועתה יש לבאר שבוודאי לא שייך שתהא כולה כל המתנה בלא שום התעוררות ופתיחת שפע שמוכן כבר לעילא, דאף לפי המדרגה השניה שביאר בקדושת לוי שהוא שפע שמוכן לאדם בלא עשייה ופעולה מצדו, אכתי מוכרח להיות איזה התעוררות שעל ידה נפתח הצינור ונשפע השפע, פעולה כלשהי להורקת השפע עליו - מוכרחת להיות מצד האדם, אף שעצם השפע עומד מוכן למעלה ואינו תלוי במעשי האדם וצדקתו, אכתי יש לומר שבכדי להביא השפע אל העולם מוכרח להיות על כל פנים איזה פעולה קטנה התעוררות פתיחת ההשפעה, וכלל הוא בעולם ומובא בזה"ק דבאיתערותא דלתתא איתער עובדין דלעילא.

וכמו כן עצם התפילה שמתפללים שיהיה חסדו עלינו כאשר יחלנו לו בתחילת הבריאה, הרי עצם תפילה זו, הוא מעוררת ופותחת את השפע שיוכל לירד לעולם התחתון, אך לא שייך שיקבל אדם בלא שום פעולה ובלא שיעורר את השפע המוכן שם שירד הכא. ורק בעת הבריאה עצמה הוריד השי"ת את השפע בלא שיעוררהו מלתתא, אבל עתה אחר קיום העולם - אמנם יש דרך לקבל בחנם, שפע שמוכן וקיים למעלה כמו בעת הבריאה - אך מוכרח לזה איזה התעוררות ומעשה לפתוח פתח האוצר הגדול הזה.

ועל דרך משל ודוגמא להשפעה הבאה באופן זה, הם דברי הגמרא בשבת (פח:): על הנעלבין ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, שאוהבם השי"ת כצאת השמש בגבורתו. וכוונת הגמרא נראה דאהבת השי"ת לישראל הוא תמיד בכל עת כצאת השמש בגבורתו, ורק זה המתגבר ועוצר נפשו שלא להשיב מלחמה ולא לעלוב בחבירו אלא לשמוע חרפתו ולשתוק, גרם להעיר ולהוציא חוצה את האהבה הגדולה הזו, שתהא ניכרת וברורה באמיתת אהבת הבורא אליו, וכך היא משמעות דברי הגמרא ש'עליהם הכתוב אומר' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והיינו שהאהבה הזו קיימת תמיד, אלא עליהם היא ניכרת ונראית ביותר אחר שבמעשיו הגדולים העיר ועורר את האהבה שתהא ניכרת בו ביותר.

וכמחזה הזה הם ההשפעות העומדות מוכנות לבוא על האדם או על העולם ותמיד קיימות למעלה ורוצה השי"ת להשפיע אותם על העולם, אלא שאחר מעשה ופעולה טובה, מתעוררת ההשפעה ונפתח הצינור שתוכל לירד ההשפעה שיכירו בה ויראו את הברכה שהייתה מוכנה אליהם זה זמן רב, ובזכות מעשה קטן ופעולה טובה זכו להמשיכה לעולם המעשה.

ובדרך זו הוא אוצר מתנת חנם הגדול שבו יש שפע מוכן ועומד לירד לעולם, אך שצריך לעורר את השפעתו שיוכל לירד לעולם.

ולבאר ענין פתיחת השפעה זו של אוצר מתנת חנם, יש לומר שעיקר הכוונה בזה היא שידע שבא לו מתנת חנם כי מצידו אין כלום, כי באמת אחר שחושב בדעתו ומבין בנפשו שמעשיו אינם ראויים די ותורתו אינה תורה שלמה ותפילתו אינה בלב שלם, הרי מחשב בנפשו אם כן הטובה מאין תמצא, הלא בשכרי לא מגיע לי כל כך טוב על מעט מעשי הגרועים ואינם מושלמים, וכשמבין זאת, הרי הבנתו זו גופא היא פתיחת שערי אוצר מתנת חנם, כי השי"ת אוהב את השפלים בעיניהם ולהם מעניק מאוצר גדול זה.

והביאור פשוט, כי אם חושב האדם שמגיע לו טובה וברכה כיון שפעל ועבד עבודת השי"ת בדרגה גבוהה, אם כן אכן יחשבו לו שכרו לפי איך שמגיע לו בדין, אבל זה המשפיל עצמו ויודע ומבין שמעשיו אינם מספיקין ופעולותיו אין בהם די בכדי לקבל טובת העולם הגדולה, הרי זו מדרגה נפלאה שעל ידה פותח השער שבאמת נותנין לו מאוצר גדול זה כפי מחשבתו שלא מגיע לו בשכרו.

מעלה ברור ומובן שאין כאן שום לחם חסד ונהמא דכיסופא שייתביש ליקח מה שאין לו, כי הרי יודע באמת בלב שלם בפנימיות נפשו שאינו ראוי לכלום, וכל כמה שיעשה לא יספיק בכדי להגיע לשכרו משלם, אם כן עצם עמידתו במדרגה זו שיוודע ומבין שאין לו תמורה לטובת השי"ת - הרי מידה ומעלה זו היא גופא תמורתו ופתיחתו את השפע מאוצר מתנת חנם.

והיינו שחושב שאין לו מאומה בתורה ומצוות, וזה מה שאמר השי"ת לשה שמי שנמצא במדרגה הזאת שחושב 'שאין לו' נותנים לו מאוצר הגדול של מתנת חנם, ודו"ק.

ומי שבוש לאכול לחם חסד הוא רק בדבר שלא עשה למענו מאום וקיבלו במתנה בלי שום תמורה, אך איש השפל הזה עשה ועשה, כי נתעלה והתגבר על יצרו המגביהו לגאווה ולמחשבה שעשה כהוגן, ועצם פעולת השפלתו זו, כבר יש בה להשלים את הטובה שתהא שלמה בלי בושה, שהרי התגבר במידה זו ושוב אין הרגשת נפשו בושה שמקבלת בחסד.

יתירה מכל זאת, האדם המבין ויודע שממך הכל ומידך נתנו לך, הרי יודע ומבין שאין שום דבר וכח בעולם שיכול להתקיים בלעדי כוחו ואלוקותו יתברך שמו, וממילא יודע שאף אם יעשה בשלמות הראוי ובמעלה גדולה הכי רמה ששייך כמשה רבינו עליו השלום, עדיין הוא מצד עצמו לא עשה כלום, שהכל קיבל מאת הבורא שיוכל לעשות ולזכות לעבוד את השי"ת, והאדם שעובד על עצמו להחדיר בנפשו נקודה זו, הרי מעולם אין מגיע לו שום שכר על מה שעשה, כי כל מה שעשה, לא הוא עשה אלא אלקותו יתברך עזרה לו.

ולכן, במחשבתו זו שיתעמק בה להבין שאין בו מתום וכולו רק תלוי בעזר עליון, הרי בוודאי אין מגיע לו שום שכר, אלא מאוצר מתנת חנם, וזה סדר תפילת הצדיקים שיודעים שאין בהם כלום והכל מעזרתו העליונה, ולכן מבקשים אך ממתנת חנם.

וכזאת ביאר אא"ז בספה"ק תולדות אדם בפרשתן קראה ד"אתה החילות להראות את עבדך ואת ידך החזקה", וזה לשון קודשו: "ה' אלהים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך וגו'. ויש להבין, הלא יציאת מצרים ומתן תורה הם הדברים שעיקר הבריא היה בשבילם, וגם כל הנסים ונפלאות שנעשו על ידו - וכי כל זה נקרא רק התחלה, שאמר אתה החלות".

"אולם יבואר על פי המדרש רבה (ויק"ר כז ב), מי הקדימני ואשלם כו' (איוב מא ג), כלום עשה מזוזה עד שלא נתתי לו בית כו'. הרי מבואר, כי כל מעשה הטוב, אף שבא על ידי אדם, מכל מקום עיקר התחלה הוא מהשם יתברך, ובלתי התחלתו לא היה באפשרי לעשות שום מעשה טוב. וזהו שאמר משה רבינו עליו השלום 'אתה החלות להראות כו'', היינו כל מה שעשית והראית, הוא מפני כי אתה החלות להראות, שהתחלה הוא על ידך, ובלעדי התחלתך לא יעשה אדם מאומה. ואמר זה, לפי שהבקשה היה רק בדרך מתנת חנם, כמו שאמרו רז"ל (דב"ר ב א) על פסוק ואתחנן. לזה פירש ואמר כי אין לו לבוא כלל מצד מעשים שבו, מפני כי אתה החלות כו', כנ"ל. נמצא שהאדם אינו עושה מאומה מצידו", עכ"ל.

ודבריו הקדושים קילורין לעינים, שהרי לא שייך כלל שיהא לאדם מעשים מצד עצמו שיעשה ויזכה על ידיהם לטובה, כי הכל מעשי ידיו של הבורא והוא הקדים ועשה הכל בכדי שיוכל האדם לעשות פעולותיו.

ובוודאי לא רק נתן השי"ת בית לקיום מצוות מזוזה או בן לקיום ברית מילה וגג למצוות מעשה אלא כל מעשה קטן וגדול שקורה בעולם, הכל מסובב ונגזר מלעילא, ואין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, והאדם המבין זאת ומגיע לדרגה זו להכיר שבאמת אין כלום מעשה ידיו שלו, אזי מבין שבאמת לא מגיע לו משום אוצר ואז ראוי לקבל מאוצר מתנת חנם, שהרי באמת הבין שאין לו כלום.

ולכן גם אין כאן שום בושא לקבל מאוצר מתנת חנם, כי יש בו את הידיעה הזו שאין בו כלום ואינו ראוי לכלום וכל הבריא הוא אלוקותו בלבד - וזה לבד ממלא אותו שמחה ובירור שאין מתבייש לקחת, שהרי ממילא אין בו כלום והכל שלו ומידו נתנו, ואם כן מה הבושא ליקח ממי שהכל שלו, וכשמגיע להכרה זו - אזי יכול לקבל מאוצר מת"ח שהרי יודע הוא שהוא מת"ח ולא מגיע לו מאום, וזה שכרו משלם על ידיעתו זאת גופא.

והמקבל מאוצר של מתנת חנם, הלא מקבל הרבה יותר משכר הראוי לפי מעשיו, שכיון שאין לו מגיע לו מאום, הרי אוצר של מתנת חנם גדול ורב הוא הרבה הרבה יותר, ואם יודע שלא מגיע לו כלום, אפשר להשפיע לו שכר רב ושפע עצום, כי אין זה תמורה וטובה על מה שעשה, אלא רק בבחינת חסד הבורא, וזה אין לו שום גבול ושיעור לשפע הטוב שהשי"ת משפיע על ישראל בשלמות ובריבוי גדול.

ובכן, המכיר ויודע בנפשו שאין בו מתום וכולו לשמים, יש בידו כח להתפלל לקבל מאוצר רם זה של מתנת חנם, ותפילתו זו מוכרחת להתקבל, כי הרי יודע ומבין שאין שום דרך שיקבל כלום אלא רק בחנם מאת הבורא, ואכן השפעה זו משפיע אליו הבורא יתברך כיון שהאדם יודע ומכיר את אלוקותו יתברך שהכל ממנו בכל עת.

אחר שהביאני המלך חדריו להבין ולהשכיל עמקי סוד פתיחת שערי אוצר של מתנת חנם, מעתה נגילה ונשמחה להבין לשון חכמים בדבריהם במדרש שאמרו 'מי שאין לו אני נותן לו מאוצר מתנת חנם' - וביארו בספרים הקדושים (ראה מכתב שכתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זצוקללה"ה לאא"ז הרה"ק מרן תולדות אדם זצוקללה"ה הובא בספר ברכה משולשת ח"א מערכה ב' דף קצח, וכן הוא בתולדות אדם מדיליה בליקוטים עמו' (סזס) כוונת הלשון 'מי שאין לו' דהיינו מי שהוא במידת 'אין' היינו שיוודע בנפשו שאין בו כלום והוא אין ואפס, הוא ראוי לקבל אוצר של מתנת חנם, ובפשטות הדברים מופשטים מדוע מי שיוודע שאין לו, יקבל מאוצר כזה, וכי מי שאין יודע מה יש לו ואין לו, אינו זכאי לאוצר הראוי לכל חסרי האוצרות והשפע.

אבל אחר שנתבאר לעיל היטיב שעיקר ההשפעה של אוצר מתנת חנם הוא באמת כזאת הבאה לאדם רק אחר שמתאמץ ופועל בנפשו הכרה זו שאין בידו כלום והכל ממנו יתברך, מעתה ברור כוונת הספה"ק שמידת 'אין' הוא המפתח לשער אוצרות מתנת חנם.

וכמו כן ביאר הרה"ק מרן המגיד ממעזריטש זצוקללה"ה מאמר חז"ל בגמרא שבת (קנו.) 'אין מזל לישראל', והובא בספה"ק קדושת לוי (לאיכה ד"ה אלי ציון ועריה) וזל"ק: "ויבואר כמו שאמר אדוני מורי ורבי אין מזל לישראל, האי"ן הוא מזל לישראל, הוא המשפיע", עד כאן לשון קודשו.

והיינו שמידת ה'אין' שיודע האדם בנפשו שהוא 'אין' ואין בו כלום, זאת הוא השפעתו וברכתו בעולם.

וכמו שענין 'מזל' הוא דבר שאין בו מעשה מצד האדם לתועלת ולהצלחה, אלא נתמזל מזלו והגיע לו כך וכך, דוגמא הזוכה בפיס גדול של סכום רב, אומרים עליו שהיה לו 'מזל' או שניצל מאיזה מאורע רע ופגע נורא שהיה לו 'מזל' וניצל, ואין זה ענין של פעולה שעשה האדם בכדי לזכות ולקבל שפעו רם זה, אלא הוא מזל טוב שהגיע אליו מלעילא.

כמו כן ממש הוא עצם מזלם של ישראל, כמו שבאומות העולם יש דברים אחרים שבהם תליא מזלתם, כמו כן ישראל עיקר מזלם תליא אך בענין זה של מידת 'אין' שעל ידי שיודעים ומכירים שלא עשו כלום ואין בהם שום זכות, הרי זו היא מזלתם לזכות לשפע גדול בכל הצטרכויותיהם.

ח.

ככל החזיון הזה היה לנגד עיני משה רבינו עליו השלום בבואו להתחנן על כניסתו לארץ ישראל, וכרם זה היה לשלמה – רבינו רש"י הק' שהשכיל לפרש קרא דלשון 'ואתחנן' שביקש משה מתנת חנם דייקא, ואף שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אינם מבקשים אלא מתנת חנם, דמי לנו גדול ממשה רבינו עליו השלום הענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה להכיר ולהבין שכל מעשיו לא עשה הוא אלא בעזר עליון ובכח אלוקי שבו, ולכן ידע שאין לו שום תמורה לתת על בקשתו להיכנס לארץ ישראל ורק מתנת חנם ביקש.

ובלכתך בדרך זו ממילא נפטרה גם הקושיא ששאלו מפרשי רש"י הק' מדוע באמת אין הצדיקים תולים במעשיהם הטובים, הלא יש להם מלוא אוצר מעשים טובים ומעולים להשתמש בהם לטובת תפילותיהם, ומדוע אכן לא יחלו פני מלך בבקשה שיתן להם שאלתם וימלא משאלותם בזכות מעשיהם ודרכיהם הטובים שדרכו בהם.

ולדין מבואר מאוד, שהרי אם בא לבקש מתנת חנם, מוכח שמירי באותם צדיקי עולם שעלו ונתעלו בדרגות רמות שבוודאי יודעים ומכירים שכל מעשיהם הבל בפני עצמם כי עיקר פעולתם באה להם רק על ידי אהבת הבורא יתברך שנתן להם הכח והאופן איך לעשות כל צדקתם ומצוותיהם, ולכן באמת אין תולים הצדיקים במעשיהם הטובים כי סוברים שלא מגיע להם תמורה עליהם כלל, ומבקשים רק מתנת חנם כי הכל ממנו, וכשם שנתן עד כה משיך ויתן בחנם, כביאורו של מרן תולדות אדם לעיל.

ובוודאי משה רבינו רעיא מהימנא שהיה ראש למידת הענוה והשפלות כעדות התורה עליו, ואף שידע מכל פעולותיו העצומות ודרגותיו הנוראות שילוד אשה לא הגיע עדיהם מעולם, אך אף על פי כן סבר והכיר שאין בו מתום וכל מעשיו באו לו רק בעזר עליון וחלק אלוק ממעל, ולכן השכיל לבקש לקבל מאוצר מתנת חנם, שפתיחת אוצר זה תליא במידת 'אין' כנתבאר.

וידע משה רבינו שתפלה כזו מאוצר מתנת חנם, מוכרחה היא שתקבל אצל השי"ת, כי אוצר זה הוא גדול ונורא ואין בו שום גבול ושיעור כמה לתת לאדם, וכיון שזכאי הוא לטובת אוצר זה, הרי זכאי לקבל בלי גבול ושיעור, דרך המקבלים לפי חשבון לפי מעשיהם, בודקים ציציותיהם למה הן זכאים ולכמה שפע וטובה הן זכאים, והקטרוג עומד ומשתין ואינו נותן ליתן יותר משיעור המוכרח על פי דין.

אבל אוצר גדול זה של מתנת חנם ניתן בחנם בלי גבול ובלי בדיקה כמה לתת, דכיון שמכיר בעניין 'אין' שלא זכאי לכלום והכל הוא בחנם, שוב יכול לקבל המון המון שפע וברכה בחנם בדרך זו. וזה שלמות הטובה שמשפיע השי"ת על העולם.

ואכן אם היה משה רבינו מבקש על פי חשבון פשוט, שאז היו בודקים ורואים שאין מגיע לו להיכנס לארץ ישראל וכדבר ה' אליו, "יען לא האמנתם בי להקדישי" במעשה דמי מריבה, אבל כיון שהתחנן בלשון חנם, הרי אין צריך לבדוק ולדעת אם מגיע לו או אין מגיע לו ואם מכיר בבעל הנס ויודע באפיסותו כלפי בוראו, מקבל בלי גבול ושיעור.

וזה טעם שאמר לו השי"ת "רב לך אל תוסף דבר אליי עוד", דכיון שהתפלל באופן זה של מתנת חנם, והיה בידו מפתח של שפע של מידת 'אין' שעל ידה מקבלים מאוצר גדול זה, היה בוודאי יכול לפעול להיכנס לארץ ישראל והוכרח השי"ת לעוצרו מעוד תפילה אחת שהיה מתפלל, כי אז היה בוודאי נענה.

ונסתר היה טעמו של השי"ת שלא ייכנס משה לארץ כנודע מדברי הקדמונים שאם היה נכנס משה לארץ ישראל, לא היה יכול להיות חורבן בית המקדש שיוציא חמתו על עצים ואבנים, כי אם היה משה בונה את בית המקדש, לא היה יכול להיחרב דכללא הוא בידן מדברי הגמרא ביומא (עב). דמעשי משה אינן בטלים ועומדים לעד ולעולמי עולמים, ומשכן שעשה משה נגזז ולא נחרב, ולכן ברוב רחמיו וחסדיו רצה השי"ת להציל את ישראל שבעת החורבן לא תכלה הזעם עליהם אלא על עצי ואבני בית המקדש, וזה היה אפשר רק אם משה רבינו לא יתעסק בבניינו.

ובכן באנו אל המכוון בכוונת 'ואתחנן' שביקש מתנת חנם מאת הבורא אחר שהכיר וידע ש'אין' בו, ובכהאי גוונא מוכרח שתתקבל תחינתו, ולימוד הוא לנו לדורות להתאמץ במידת 'אין' לידע שהכל ממנו ואנו אין אלא מקיימי גזירת מלך ומקבלים ממנו הכלים לגזירותיו, ועל ידי זה נזכה שיתקבלו כל תפילותינו ותחנונינו באופן מעולה לקבל מאוצר גדול של מתנת חנם.

ט.

בדרכי נועם מאמר זה ונתיבות שלום של שפע ואוצרות חנם בחסדי השי"ת ואהבתו אלינו, נוכל להוסיף עוד כמה דרכים שיש לפתוח את האוצר הרם וגדול הזה של מתנת חנם.

הדרך הראשון שיכול האדם לבקש מאוצר מתנת חנם הוא כשמבקש על שם העתיד להיות, שמצינו שיש דין וחשבון שדן השי"ת על פי מה שיהיה בעתיד, שכן הוא בן סורר ומורה שנידון על שם סופו ונסקל על שם שלעתיד יהא גוזל ומלסתם את הבריות, ומידה טובה מרובה שאם עונש דן השי"ת על שם העתיד, הרי בוודאי שיכול אדם לבקש שפע וברכה על שם העתיד, וזה ידוע נדרש מקרא ד'לא ידח ממנו נדח' שכל ישראל עתידים להיות טובים בדרכיהם וצדיקים במעשיהם, ובכן יכול האדם לבקש עתה מאוצר מתנת חנם על שם שלעתיד יהיו מעשיו טובים יותר.

והדרך השנית שאפשר להתחנן לקבל מתנת חנם היא אם מתנהג האדם במעשיו ועושה יותר ממה שמחויב שאז מראה שהוא עושה בחנם ועל ידי זה יכול גם לבקש לקבל בחנם.

ודוגמא לכך הוא לימוד התורה בימי בים הזמנים או ימי שישי ושבט וכדומה, זמנים שנראה כאילו אין בהם כל כך חיוב ומסגרת ברורה ללימוד ולעסוק בתורה, אך המתגבר ויושב והוגה בזמנים קלים אלו שבני אדם מזלזלים בהם, הרי יכול אחר כך לבקש לקבל מאוצר גדול של מתנת חנם, שכשם שהוא עשה מעשים בחנם – שאין כולם עושים כן וחושבים זאת לדבר שאינו חיוב אלא חנם עושה, כמו כן יכול לבקש לקבל מאוצר מתנת חנם.

וכן הוא בזמנים שנראים חנם, או מצוות שנראה שאין בהם חיוב וכדומה עניינים שנראים בעיני העולם כדברים שאינן מעיקר הדין, ואדם העושה אותם, זכאי לקבל מתנת חנם מידה כנגד מידה.

וכאמור לעיל, שאין צריך מעשים שעליהם יש תמורה מאוצר מתנת חנם, שהרי אוצר זה ניתן בחנם, אבל צריך את המפתח והתעוררות להריק את הצינור שישפיע לו מאוצר זה עליו, ואלו עוד שני דרכי פתיחת אוצר זה.

ועוד יש לומר אופן קבלת אוצר מתנת חנם על פי מה שהביא מרן אאמו"ר זצוקללה"ה בספה"ק חלקת יהושע (מאמר רביעי עמ' עה) בשם אא"ז הרה"ק משידלובצא זצוקללה"ה, וזל"ק: "כמו שכתב זקני זצלה"ה הק' מהרנ"ד משידלאווצי [במכתב] לאדמו"ר זצ"ל [ה"דברי בינה"] ואשר מבואר בספרים הקדושים בענין עשיית מצות ה' תורה ותפלה בעוד שלא תיקן חטאת נעוריו ופשעיו, יש לחוש ח"ו שלא יחטפו הסטרא אחרא את מעשיו הטובים, וכמאמר הכתוב (ירמיה ד ג) "נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים". והנה על זה יש עצה נכונה ונאמנה, היינו שכל עסק התורה והמצוה אשר יפעל גבר, יגיד במו פיו טרם עשייתו כי הוא נותן שכר המצוה או התפלה במתנה גמורה לחי עולמים יתברך שמו, ועושה בלי קבלת פרס רק לקיים רצונו יתברך שמו. ואז אין להחיצונים עוד שום אחיזה, ונפקע מהם שעבודם וכח כוחם, לפי מה דקיימא לן המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול (כתובות פה: בבא קמא פט.), וכן הוא בנידון דידן, אם ח"ו איש אחד יחטא ואשם הוי כמוכר שטר חוב להסטרא אחרא ח"ו לגבות תורתו ועבודתו שבקדושה, ואם חכם בני בכורי ישראל, מוחל ונותן כל תורתו ועבודתו לאביו שבשמים והוי מחול, ובזה שומר נפשו ירחק מהם וינצל מהם ואומרים אנו לי' ועינינו לי", עכל"ק.

ודבריו הקדושים הם עצה נאמנה שלא יבזו אחרים חילו אלא יישארו מצוותיו ומעשיו הטובים למעלת נשמתו, ברם על פי דרכו ארוחנא שיש ביד העושה כן גם מעלה זו של 'מי שאין לו' שכיון שנתן הכל השי"ת במתנה גמורה, א"כ שוב אין לו שום מעשים טובים שיש עליהם תמורה מאוצר כלשהי, וממילא זכאי לקבל מאוצר הגדול של מתנת חנם שניתן למי שאין לו מאוצרות אחרים.

ובכן, המתעלה בדרך זו ומוסר כל מעשיו לגמרי בלי פקפוק לשם שמים בשלמות, יזכה בוודאי לקבל שכרו מאוצר מתנת חנם, שהרי נתן הכל לשמים.

ויעזור השי"ת שנזכה אכן שיתקבלו כל תפלות ישראל ויקבלו מאוצר מתנת חנם בדרגה עילאה, ומאוצר חסד זה נזכה ברחמיו העצומים להיגאל גאולת עולמים בביאת גואל צדק במהרה בימנו אמן.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com